

เทคนิคการเตรียมตัวอย่างด้วยวิธี

spike ใน Matrix Sample

วรรณิ อุไพบูรณ์*

การเตรียมตัวอย่างสำหรับกิจกรรมทดสอบความชำนาญห้องปฏิบัติการ นับว่ามีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะจะต้องมั่นใจในความเป็นเนื้อเดียวกันของตัวอย่างก่อนที่จะส่งตัวอย่างให้แก่ห้องปฏิบัติการที่เข้าร่วมกิจกรรมฯ ดังนั้นบุคลากรที่จะเตรียมตัวอย่าง ควรมีทักษะและประสบการณ์ในการปฏิบัติงานให้ได้ตัวอย่างที่เหมาะสมในกิจกรรมนั้น ๆ บุคลากรที่มีศักยภาพในการปฏิบัติงานสูงก็จะส่งผลในแง่บวกและประสบความสำเร็จในงานที่ตนปฏิบัติ ฉะนั้น การให้ความสำคัญกับการพัฒนาบุคลากร จึงเป็นสิ่งสำคัญของหน่วยงานที่จะต้องให้บุคลากรได้มีโอกาสในการฝึกอบรมในหลักสูตรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานที่ปฏิบัติ ซึ่งอาจจะจัดโดยหน่วยงานอื่น ๆ ในประเทศหรือต่างประเทศ การศึกษาดูงานและฝึกปฏิบัติการจริง เพื่อนำความรู้กลับมาใช้ในการปฏิบัติงาน และเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพด้านทักษะ ให้มีความเชี่ยวชาญในงานที่ทำมากขึ้น และสามารถนำมาประยุกต์ใช้ปรับปรุงงานของตนเองให้ดียิ่งขึ้น

จากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้น กรมวิทยาศาสตร์บริการได้ให้การสนับสนุนการพัฒนาบุคลากรของศูนย์บริหารจัดการทดสอบความชำนาญห้องปฏิบัติการเป็นอย่างดี โดยการส่งบุคลากรของศูนย์ฯ เข้าเยี่ยมชมและฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการด้านการเตรียมตัวอย่างกิจกรรมทดสอบความชำนาญกับกลุ่มงาน Chemical Proficiency Testing ของสถาบันมาตรวิทยา (National Measurement

Institute, NMIA) ของประเทศออสเตรเลีย ณ เมือง Pymble ตั้งแต่วันที่ 15 สิงหาคม - 15 กันยายน 2554 ซึ่งกลุ่มงาน Chemical Proficiency Testing เป็นผู้เชี่ยวชาญในการเตรียมตัวอย่างและได้รับการรับรองการเป็นผู้จัดกิจกรรมการทดสอบความชำนาญ ตามมาตรฐาน ISO/IEC 17043:2010 Conformity assessment-General requirements for proficiency testing และมีบริการทดสอบความชำนาญทั้งในและต่างประเทศ ซึ่งแบ่งเป็นด้านต่าง ๆ ดังนี้

ด้าน organic เช่น การบริการทดสอบความชำนาญ รายการ pesticide in water, pesticide in soil, pesticide in food และรายการ hydrocarbon in water and soil

ด้าน inorganic เช่น การบริการทดสอบความชำนาญ รายการ Heavy metal in soil, Heavy metal in sludge, Heavy metal in food

ด้าน pharmaceutical cocaine, amphetamine and amphetamine-like substances.

จากการฝึกอบรมปฏิบัติงาน ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านการวางแผนกิจกรรม ด้านสถิติ ด้านระบบคุณภาพ และเทคนิคการเตรียมตัวอย่าง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเทคนิคการ spike ใน matrix sample ซึ่งเป็นสิ่งที่ศูนย์ฯ ให้ความสนใจเป็นพิเศษ และได้มีการร่วมเตรียมตัวอย่างในรายการโลหะหนักในสับปะรดและยาฆ่าแมลงในมะเขือเทศ โดยมีขั้นตอนการวางแผนก่อนที่จะเริ่มกิจกรรมพอสรุปได้ดังนี้

* นักวิทยาศาสตร์ชำนาญการพิเศษ ศูนย์บริหารจัดการทดสอบความชำนาญห้องปฏิบัติการ

1. เลือกชนิดของตัวอย่าง (Choose the material) โดยจะเลือกตัวอย่างที่ใกล้เคียงกับตัวอย่างที่ลูกค้าทำการทดสอบมากที่สุด หรือตามที่ลูกค้าแนะนำ เช่น การศึกษา pesticide ในผักซึ่งใช้ตัวอย่างเป็นมะเขือเทศ หรือรายการ Heavy metals ในสับปะรด ซึ่งทั้งสองตัวอย่างเป็นผัก ผลไม้ที่มีความสำคัญทางการค้าต่อการส่งออกของประเทศ

2. คำนวณปริมาณของตัวอย่างที่ใช้ทั้งหมด (Calculate the total weight of material) โดยคำนวณจาก จำนวนและปริมาณชุดของตัวอย่างที่ใช้วิเคราะห์ จำนวนผู้เข้าร่วมกิจกรรม จำนวนที่ใช้ในการศึกษา homogeneity และ stability นอกจากนี้ควรเตรียมเผื่อไว้สำหรับปริมาณที่อาจมีความต้องการเพิ่มขึ้น และปริมาณที่อาจสูญเสียในขั้นตอนการเตรียมตัวอย่าง เช่น การบด การร่อน เป็นต้น

3. การศึกษารายการทดสอบและความเข้มข้นที่ใช้ในกิจกรรม โดยดูจากกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เช่น เกณฑ์กำหนดในการส่งออกหรือนำเข้าสินค้า หรือตามความต้องการของลูกค้า

4. การเลือกใช้ภาชนะบรรจุที่เหมาะสมที่สามารถเก็บรักษาตัวอย่างให้มีความเสถียรตลอดช่วงระยะเวลาของกิจกรรม เช่น ตัวอย่างมะเขือเทศต้องเก็บรักษาที่อุณหภูมิ -20 องศาเซลเซียส และภาชนะบรรจุที่ใช้ควรเป็นขวดแก้ว

5. การเตรียมสารเคมีและวัตถุดิบที่ใช้ในกิจกรรม และเครื่องมือที่ใช้ในการเตรียมตัวอย่าง

จากขั้นตอนการวางแผนการเตรียมตัวอย่างสำหรับกิจกรรมทดสอบความชำนาญที่กำลังมาข้างหน้าแล้วนั้น ขอยกตัวอย่างเทคนิคการเตรียมยาฆ่าแมลงในตัวอย่างมะเขือเทศ ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้

- ล้างทำความสะอาดตัวอย่าง แล้วจึงนำมาป็นย่อยตัวอย่างให้ละเอียด
- นำไปกรองผ่านตะแกรงขนาด 2 มิลลิเมตร ซึ่งน้ำหนักตัวอย่างด้วยเครื่องชั่งที่ผ่านการสอบเทียบ
- คำนวณความเข้มข้นและปริมาณยาฆ่าแมลงที่ต้องใช้
- เตรียม stock solution ของยาฆ่าแมลงที่ต้องการ โดยต้องศึกษาสมบัติการละลายของยาฆ่าแมลงแต่ละชนิด ถ้าสมบัติการละลายในน้ำไม่ได้อาจต้องใช้ ตัวทำละลาย เช่น acetone หรือ dimethylformamide ช่วยในการละลาย
- ปิเปตยาฆ่าแมลงจาก stock solution ที่เตรียมไว้ โดยใช้ไมโครปิเปตที่ผ่านการสอบเทียบ ใส่ในตัวอย่างมะเขือเทศที่เตรียมไว้แล้วในข้อ 2
- คนตัวอย่างตลอดเวลาประมาณหนึ่งชั่วโมง แล้วบรรจุใส่ขวดแก้วสีชา ปิดฉลาก เก็บรักษาตัวอย่างที่อุณหภูมิ - 20 องศาเซลเซียส

ผลจากการเข้าเยี่ยมชมและฝึกอบรมในครั้งนี้ ศูนย์บริหารจัดการทดสอบความชำนาญห้องปฏิบัติการ จะเปิดให้บริการกิจกรรมการทดสอบความชำนาญฯ รายการใหม่ คือ รายการ pesticide และ heavy metals ในผักและผลไม้ ปีงบประมาณ 2555 และคาดว่าจะขยายการให้บริการทางด้านสิ่งแฉดล้อม ในรายการ heavy metals in soil ในปีถัดไป นอกจากนี้ทางศูนย์ฯ ยังคงประสานความร่วมมือในด้านต่าง ๆ กับทางสถาบันมาตรวิทยาของประเทศออสเตรเลียต่อไป เพื่อนำความรู้มาพัฒนากิจกรรมทดสอบความชำนาญของกรมวิทยาศาสตร์บริการ ให้เกิดประโยชน์มากที่สุดกับห้องปฏิบัติการของประเทศไทย